

Bartoněk, Antonín

System lineárního písma B

In: Bartoněk, Antonín. *Dialekty klasické řečtiny*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, pp. [71]-86

ISBN 9788021049932

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123919>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

V. Systém lineárního písma B

Systém lineárního písma B obsahuje dvě základní třídy písemných znaků, jež je dále možno dělit do dílčích skupin (srov. tab. 16):³⁷

I. Ideogramy (logogramy), vyjadřující pojmy jejich vnějším zobrazením nebo zdůrazněním nějakého jejich typického rysu.

A: Věcné ideogramy, zobrazující osoby, zvířata, rostliny, předměty, zboží.

B: Kvantitativní ideogramy, reprezentující číselné nebo měrné ukazatele.

II. Sylabogramy, zachycující slabiky jakožto fonetické jednotky.

A: Sylabogramy základní řady, zachycující slabičné útvary základního typu KONSONANT + VOKÁL (konsonant může chybět).

B: Sylabogramy dubletní, střídající se víceméně příležitostně se sylabogramy základními.

III. Pomocné znaky, jako oddělovníky v podobě svislých čar na konci slova, anebo verifikační značky v podobě křížku za ověřenými položkami (jen příležitostně).

V lineárním písmě B nejsou naproti tomu doloženy determinativy, tj. speciální klasifikační znaky, které odkazují na příslušnost slova do určité sémantické skupiny (jde např. o klasifikační označení pro božstva, zvířata, krajiny apod.) a jež se nečtou. Zato se k ideogramům lineárního písma B (a ojedinele i k sylabogramům) někdy váží přídatné znaky, tzv. *adjunkty*, modifikující nebo specifikující příslušný základní pojem.

V.1. Věcné ideogramy

Věcné ideogramy zobrazují určitý předmět buď v jeho plném rozsahu (např. ideogram osoby, zvířete, předmětu či určitého typu zboží), anebo alespoň některou z jeho charakteristických částí, vlastností či rysů (koňská hlava jako symbol koně, beraní rohy jakožto symbol ovce). Přitom nezřídka nabývají tyto symboly natolik schematizované podoby, že lze jejich význam určit jen na základě důkladné analýzy širšího kontextu. Věcné ideogramy jsou vždy těsně spjaty s okolním slabičným kontextem (zpravidla předcházejícím).

³⁷ O systému písma pojednali zvl. M. Ventris – J. Chadwick 1956, 1973, E. Vilborg 1960, A. Heubeck 1966, J. T. Hooker 1980, A. Bartoněk 1985, 2003, 2007. K široké problematice rozluštění písma viz nejnověji A. Bartoněk 2003, 2007. Zde v přehledu zopakujeme — s použitím tabulek a diagramů — pouze hlavní rysy systému písma, jazyka, příp. celého vývoje rané řečtiny.

Používání věcných ideogramů je v okruhu lineárního písma B charakteristické pouze pro záznamy na hlíněných tabulkách; ideogramy tu zdůrazňují registrační funkci tabulek a činí srozumitelnějším jejich obsah. Naproti tomu na střepích nádob se ideogramy nenacházejí; to souvisí s odlišnou funkcí nápisů na vázách, jež spočívala ve vyznačování místa výroby nádoby nebo jiných specifických údajů. Užívání věcných ideogramů mělo tedy v lineárním písmě B fakultativní charakter; kterýkoli pojem zobrazený věcným ideogramem bylo možno vyjádřit i sylabograficky — na rozdíl od kvantitativních ukazatelů číselného nebo měrného charakteru, které bývají v lineárním písmě B sylabograficky vyjadřovány jen výjimečně.

a	𐎠	jo	𐎡	na	𐎢	ra ₂	𐎣	ti	𐎤	22	𐎥
a ₂	𐎦	ka	𐎧	nwa	𐎨	ra ₃	𐎩	to	𐎪	34	𐎫
a ₃	𐎬	ka	𐎭	o	𐎮	re	𐎯	tu	𐎰	35	𐎱
au	𐎲	ki	𐎳	pa	𐎴	ri	𐎵	tve	𐎶	47	𐎷
da	𐎸	ko	𐎹	pe	𐎺	ro	𐎻	tvo	𐎼	49	𐎽
de	𐎿	ku	𐏀	pi	𐏁	ro ₂	𐏂	u	𐏃	56	𐏄
dí	𐏅	na	𐏆	po	𐏇	ru	𐏈	wa	𐏉	63	𐏊
do	𐏋	na	𐏌	pta	𐏍	sa	𐏎	ve	𐏏	64	𐏐
du	𐏑	ni	𐏒	pu	𐏓	sa	𐏔	vi	𐏕	65	𐏖
dva	𐏗	no	𐏘	pu ₂	𐏙	si	𐏚	wo	𐏛	79	𐏜
dvo	𐏝	na	𐏞	qa	𐏟	so	𐏠	za	𐏡	82	𐏢
e	𐏣	na	𐏤	qe	𐏥	su	𐏦	ze	𐏧	83	𐏨
i	𐏩	na	𐏪	qi	𐏫	ta	𐏬	zo	𐏭	84	𐏮
ja	𐏯	ni	𐏰	qo	𐏱	ra ₂	𐏲	18	𐏳	86	𐏴
je	𐏵	no	𐏶	ra	𐏷	te	𐏸	19	𐏹	89	𐏺

𐎠	MUŽ	𐎢	ŽENA
𐎣	KUŇ	𐎥	VEPŘ
𐎨	TROJNOŽKA	𐎪	POHÁR
𐎮	NÁDOBA	𐎰	MEČ
𐎲	OŠTĚP	𐎴	ŠÍP
𐎶	VÁLEČNÝ VŮZ	𐎸	KOLO

1		100	○
3	—	1000	⊙
		10000	⊕

𐎠	𐎣	𐎰	𐎤	𐎠	𐎣	𐎰	𐎤	𐎠	𐎣	𐎰	𐎤	𐎠	𐎣	𐎰	𐎤
IDEOGRAM				ČÍSELNÉ ÚDAJE				SYLABOGRAMY							

Tab. 16. Systém lineárního písma B: 1 – sylabář slabičných znaků (znaky označené pouze číslicemi nejsou zatím uspokojivě rozluštěny); 2 – vybrané ideogramy; 3 – základní číselná označení; 4 – příklad jednoduchého lineárního textu (me-re-ti-ri-ja = *meletriai* „mlečky“ + ideogram *ženy* + číselné označení 7; ko-wa = *korwai* „dívky“ + číselné označení 6).

Inventář doposud zjištěných věcných ideogramů obsahuje asi 145 základních ideografických znaků (bez ligatur a dalších složitějších ideografických komplexů). Současný stav inventáře se zakládá na tzv. Wingspreadské konvenci z r. 1961 (Colloquium Mycenaenum Wingspread 1961), jež byla pak doplněna na mykénologickém kolokviu v Salamance v roce 1970 (Acta Mycenaea 1972, XVIII) a později v detailech upravována na 6. kolokviu v Chaumont v roce 1975 (Colloquium Mycenaenum 1979) a na 7. kolokviu v Norimberku a Würzburgu v roce 1981 (Res Mycenaee 1983, srov. str. 27). Protože se nám zachoval pouze zlomek textů psaných lineárním písmem B, prakticky vždy jen z posledního roku existence toho či onoho paláce, tvoří dochovaný ideografický inventář pouze příležitostný výběr. Na rozdíl od sylabogramů, jejichž inventář se měnil jen v jednotlivostech (např. inventář pylský, knósský a mykénský se navzájem liší jen v nepodstatných detailech), je ze zachovaných textů dobře patrné, že si písaři působící v různých palácích podstatně volněji vytvářeli zejména rozmanité ideografické specifikace, ať v podobě ligatur nebo adjunktních spojení.

Zatímco pro sylabogramy jsou v inventáři znaků lineárního písma B vyhrazena čísla 1–99 (tč. jsou obsazena pouze č. 1–91 s několika mezerami), bývají věcné ideogramy označovány čísly od 100 výše (tč. od 100 do 258, ovšem rovněž s celou řadou mezer). Čísla ideogramů jsou zpravidla doprovázena hvězdičkou, připojenou vlevo nahoře, a pokud se již ideogram podařilo interpretovat, pak v případě potřeby i konvenčním latinským označením pojmu, jež ideogram vyjadřuje (někdy bývají z tohoto latinského výrazu uváděna pouze první tři písmena, neboť ta k identifikaci ideogramu plně dostačují). V souvislejších výkladech bývají jak čísla ideogramů, tak jejich latinské interpretace sázeny kurzívou (v této práci jsme to nepokládali za nutné). Pokud má ideografickou funkci nějaký sylabogram (viz níže), značíme jej číslem příslušného sylabogramu s připojenou hvězdičkou, případně slabičnou hodnotou ideogramu s hvězdičkou a s připojenou latinskou interpretací (například *30 *NI FICUS).

	a	b	c	d	e
1	 100 V/R	 102 MUL(I FR)	 105 EQU(VS)	 105 a EQUUS	 105 b EQUA
2	 (30: ni) 100 FICUS	 175 FICUS ARB.	 (21) 106 OVIS	 106 a ARIES	 106 b OVIS
3	 120 GR(ANUM)	 121 HORD(EUM)	 130 OLÉ(UM)	 131 VIN(UM)	 145 LANA
4	 162 LORICA	 191 GAL(FA)	 234 GLADIUS	 243 ROTA	 241 (CAPSUS)
5	 211 URNA	 213 LANX	 212 SIT(ULA)	 154 TELA	 201 TRI(PUS)
6	 140 AES	 141 AUR(UM)	 (10) (4)	 (3) (pa)	 202 VAS
7	 A65 URNA	 AUR + LANX	 SIT + U	 TELA + PA	 152 PEL(LIS)

Tab. 17. Další příklady ideogramů lineárního písma B (číslíce označují jejich pořadí v seznamu ideogramů, latinské výrazy pak jejich význam).

Určité vnitřní členění mykénských ideogramů vysvětluje z připojené tabulky č. 18 (s upřesňující legendou):

- 1.a α) naturalisticky vyjadřované pravé ideogramy,
- 1.a β) schematictější vyjadřované ideogramy,
- 1.a γ) ideogramy doložené v sylabografické funkci,
- 1.b složené ideogramy s přídatnými znaky (α), zvl. u domácích zvířat označení mužského a ženského rodu (β),
- 2.a) nepravé ideogramy, skládané vertikálně (tzv. monogramy),
- 2.b) nepravé ideogramy (v podobě zkratk).

1.a α)	*201		(TRIPus)	*105		EQUus
1.a β)	*100		VIR	*102		MULier
	*120		GRANum	*159		TELA
1.a γ)	30		NI = (FICus)	31		(LINum) = SA
1.b α)	*214 (URNA) + *140 (AES)			*213 (LANX) + *141 (AURUM)		
1.b β)	*108		SUS	*108 ^m		*108 ^f
	*108 + KA			*108 + SI		
2.a)	*127		KAPO	*133		AREPA
				*145		MARU
2.b)	70		ko. [ko-ri-a ₂ -da-na, ko-wo usw.]			
	61		o. [o-pe-ro]			
	24		ne. [ne-wo]	3		pa. [pa-ra-jo]
	1		da.	59		ta.

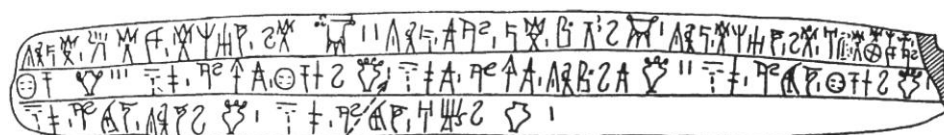
Tab. 18. Přehled hlavních podskupin ideogramů

Systém ideogramů lineárního písma B byl tedy v zásadě otevřený a písaři v hospodářských archívech mykénských paláců jej podle potřeby doplňovali a přetvářeli. Značná míra shod ve využívání ideografického inventáře na různých místech mykénského světa ukazuje však zároveň na celoegejské písařské tradice v pořizování písemných záznamů a pravděpodobně i na živé administrativně hospodářské kontakty mezi jednotlivými centry mykénské ekonomiky.

V.2. Kvantitativní ideogramy

Tyto ideogramy mají doprovodný charakter. Připojovaly se nejčastěji k věcným ideogramům, méně často k slabičnému textu. Člení se takto:

1. Číselná označení: jednotky, desítky, stovky, tisíce, desetitisíce (viz tab. 16,3 na str. 72).
2. Jednotky hmotnosti: základní jednotkou je ideogram rovnoramenné váhy.
3. Jednotky objemu: základní jednotkou je ideogram registrovaného zboží; dílčí členění je odlišné pro sypké zboží a pro tekutiny.

Inv. č. 6

PY Ta 641

č. 6

DI-PA-E ME-ZO-E TI-RI-O-WE-E
διπαε μέζοε τριώφεε

č. 8

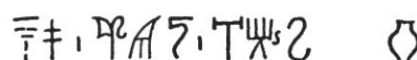
DI-PA ME-WI-JO TI-RI-JO-WE
διπαε μέφις τριώφεε

č. 7

DI-PA ME-WI-JO QE-TO-RO-WE
διπαε μέφις κωετροφέε

č. 9

DI-PA ME-WI-JO A-NO-WE
διπαε μέφις ανώφεε

Tab. 19. Pylská tabulka Ta 641 s trojnožkami a různými počty nádob (di-pa *dipas* „nádob“, me-zo *mezos* „větší“, me-wi-jo *mewios* „menší“, di-pa-e *dipa(h)e* „dvě nádoby“, ti-ri-jo-we „trojchá“, qe-to-ro-we „čtyřchá“, a-no-we „bezchá“).

Ca 895 + fr.

I 3

.1 i-*qo* EQU^f 5 EQU^m 4 po-ro EQU[

.2 o-no EQU^f 3 po-ro EQU 2 EQU^m 4 [

Tab. 20. Tabulka s koňskými hlavami (i-*qo* *hikkwos* „kůň“, o-no *onos* „oseľ“, po-ro *pōlos* „hřibě“).

K ideogramům je třeba ještě dodat, že podle nich (v podstatě podle věcného obsahu) jsou všechny doklady lineárního písma B včetně fragmentů nádob rozděleny do 23 hlavních sérií a ty pak dále do dílčích subsérií (viz tab. 22).

V.3. Sylabogramy

Počet všech fonetických znaků (sylabogramů) bývá dnes udáván číslem 90 (nebo 89, je-li možno pokládat znak č. 35 za pouhou variantu znaku č. 34 a pouze 87, pokud vypustíme ještě i problematické znaky č. 84 a 88). Z těchto cca 90 znaků byla doposud celkem bezpečně zjištěna slabičná hodnota v 73 případech; asi 16 zbývajících znaků není zatím možno pokládat za uspokojivě intepretované (viz poslední dva sloupce na tab. 21).³⁸

Zajímavé je fonetické rozvržení doposud rozluštěných znaků; jak je patrné z následující slabičné mřížky, jsou na ní vždy pod sebou uvedena pořadová čísla znaků končících na stejnou samohlásku a vedle sebe čísla znaků začínajících na stejnou souhlásku:

a 08	c 38	i 28	o 61	u 10	a ₂ 25	ai 43	au 85	18	83
da 01	dc 45	di 07	do 14	du 51	dwc 71	dwo 90		19	*84
ja 57	jc 46		jo 36					22	86
ka 77	kc 44	ki 67	ko 70	ku 81				34	*88
ma 80	mc 13	mi 73	mo 15	mu 23				35	89
na 06	nc 24	ni 30	no 52	nu 55	nwa 48			47	
pa 03	pc 72	pi 39	po 11	pu 50	pu ₂ 29	ptc 62		49	
qa 16	qc 78	qi 21	qo 32					56	
ra 60	rc 27	ri 53	ro 02	ru 26	ra ₂ 76	ra ₃ 33	ro ₂ 68	63	
sa 31	sc 09	si 41	so 12	su 58				64	
ta 59	tc 04	ti 37	to 05	tu 69	ta ₂ 66	twc 87	two 91	65	
wa 54	wc 75	wi 40	wo 42					79	
za 17	zc 74		zo 20					82	* Numeri deleti

Tab. 21. Oficiální sylabář lineárního písma B

Jak je vidět z našeho přehledu, zdá se, jako by byly některé slabiky zachycovány v lineárním písmě B dvěma i více zcela nepříbuznými znaky. Nejspíše tu jde o znaky převzaté ze starších, předřeckých fází lineárního předřeckého písenného systému, jímž se zřejmě původně zachycoval jazyk, který byl fonémicky i foneticky značně odlišný od řečtiny. Tento jazyk asi neznal korelaci znělosti,

³⁸ Znak č. 79 je nyní čten některými badateli jako $wo_2 = wjo$, znak číslo 56 jako $pa_3 = pha$ a znaky č. 34/35 jako $ru_2 = lu$.

jak se s ní setkáváme v řečtině, nýbrž v něm pravděpodobně hrál hlavní úlohu korelační protiklad mezi souhláskami palatalizovanými a labializovanými (například *tj* × *tw*).

Při vytváření lineárního písma B, pokud je lze chápat jako adaptaci lineárního písma A pro účely řeckého jazyka, byla však zpravidla přejímána pro řecké explozivní spojené s týmž místem artikulace vždy pouze jediná série slabičných znaků, ať šlo o explozivní znělou, neznělou nebo aspirovanou. Tedy např. série znaků označovaná konvenčně jako K-série, skrývá pod sebou nejen slabičné hodnoty počínající na *k-*, nýbrž i na *g-* a *kh-*. Jedinou výjimku tvoří dentály (D-série), u nichž máme v lineárním písmě B důsledně rozlišenou sérii znělé dentály (D-série) od série neznělých dentál, ať prostých či aspirovaných (tzv. T/TH-série).

Za těchto okolností se tedy ocitla celá řada slabičných znaků mimo základní systém mykénských sylabogramů a bylo jich možno příležitostně využívat tam, kde bylo zapotřebí výrazněji vyznačit některou fonetickou zvláštnost řeckého jazyka, kterou nebylo možno postihnout znaky základními. Zvláště často se setkáváme s těmito znaky tam, kde bylo zapotřebí graficky zachytit některá fonetická spojení zabarvená palatalizačně nebo labializačně. Palatalizační zabarvení je v lineárním písmě B charakteristické pro znaky č. 66 (TA₂ = TJA), 68 (RO₂ = RJO), 76 (RA₂ = RJA) a asi i pro znak č. 62 (PTE), jehož doložený fonetický ekvivalent *pte* byl zřejmě střídnicí za starší *pje*. Labializační zabarvení je typické pro znaky č. 48 (NWA), 64 (SWI?), 71 (DWE), 82 (SWA?), 87 (TWE), 90 (DWO) a 91 (TWO).

Méně jasné je fonetické východisko dubletních znaků č. 56 (PA₃) a č. 29 (PU₂); první z nich patří k znakům dosud plně neinterpretovaným, druhý skrývá pod sebou zpravidla fonetickou podobu *phu*, ale ojedinele i *bu*. Naproti tomu znak č. 25, střídající se často se znakem č. 8 (A) a přepisovaný obvykle jako A₂, má téměř ve všech případech fonetickou hodnotu *ha*. Bývá však zařazován mimo základní systém, neboť ostatní slabičné fonetické hodnoty s počátečním *h-*, jako *he*, *hi* apod., nejsou nikdy označovány zvláštním znakem.

K dubletám bývají přiřazovány i znaky č. 43 (A₃ = AI), 33 (RA₃ = RAI). Jde vlastně o příležitostné znaky, jež zachycují místo samohlásky celý diftong. Totéž platí o nedávno úspěšně interpretovaném znaku č. 85 (AU). Pro všechny tyto znaky je typické, že mají příležitostný charakter a že ve stejných polohách ve slově mohou místo nich vystupovat příslušné znaky základní.

Konečně je třeba zdůraznit i to, že se naopak pro některé slabiky Ventri-sovy mřížky doposud nepodařilo najít — alespoň s určitou jistotou — náležitý mykénský slabičný znak; jde o slabiky JI, JU, QU, WU (o těchto čtyřech můžeme z disimilačních důvodů soudit, že snad v mykénštině vůbec ani ve výslovnosti neexistovaly) a o slabiky ZI, ZU.

V.4. Ortografická pravidla

Sylabář lineárního písma B se skládal téměř výlučně z hláskových hodnot pro čisté vokály (A, E, ...) a pro otevřené slabiky typu souhláska + samohláska (MA, ME, ...). To předpokládá, že lineární písmo A vzniklo pro účely jazyka bez souhláskových skupin a bez koncových souhlásek. Když bylo písmo přijato jako vzor k zachycování řečtiny, musela se teprve postupně vytvářet pravidla k zachycování různých tamějších souhláskových skupin, příp. i jiných zvláštností. Tato pravidla formuloval již M. Ventris v zmíněném zásadním článku z JHS 1953 zhruba takto:

1. Samohlásky

a) Dlouhé vokály nejsou od krátkých nijak rozlišovány:

po-me = *poimēn* [nom. sing.] (srov. ποιμήν),
 po-me-no = *poimenos* [gen. sing.] (srov. ποιμένος).

b) Mezi *i*, *u* a následujícím vokálem jiné kvality zpravidla vzniká přechodová souhláska, značená sylabogramem série J-, W-:

i-ja-te = *iātēr* (srov. homérské ἱητήρ),
 a-re-ku-tu-ru-wo = *Alektruōn* (srov. ἄλεκτρούων), ale
 i-e-re-u vedle i-je-re-u = (*h*)*i(j)ereus* (srov. ἱερεύς).
 Bez výjimky to platí o adjektivech na *-ios*:
 ko-no-si-jo = *Knōs(s)ioi* [nom. plur. adj.] (srov. Κνωσ(σ)ός).

2. Diftongy

a) Před souhláskami se *i*-ové diftongy obvykle píší bez své *i*-ové složky, kdežto u *u*-ových diftongů se obyčejně složka *u* vyznačuje (zejména na konci slova):

e-ra-wo = *elaiwon* (srov. ἔλαιον),
 re-ḡo-me-no = *leik^womenoi* (srov. λειπόμενοι) [part. prez. med.-pas.],
 po-me = *poimēn* (srov. ποιμήν),
 e-ke = *ekhei* (srov. ἔχει od ἔχω),
 ke-ka-u-me-no = *kekaumenos* (srov. κεκαυμένος) [part. perf.med.-pas.],
 ze-u-ke-si = *dzeuges(s)i* [dat. plur.] (srov. ζεύγεσσι),
 a-ro-u-ra = *arourans* [ak. plur.] (srov. hom. ἄρουρα),
 i-(j)e-re-u = (*h*)*i(j)ereus* (srov. ἱερεύς), ale
 ko-to-i-na vedle ko-to-na = *ktoinā* (srov. κτοῖναι u Hésychia).

b) před vokály nestávají druhé složky *i*-ových a *u*-ových diftongů přímo, zpravidla před nimi vznikají přechodové hlásky *j* nebo *w*, které s druhou složkou diftongů *de facto* tvoří geminátu *jj* nebo *ww*:

i-je-re-ja = (*h*)*ierejja*.

c) Diftong *ai* bývá před tautosylabickým *s* zachycován v plné míře:
pa-i-to = *Phaistos* (srov. Φαιστός).

d) Diftong *ai* bývá na počátku slova psán zvláštním sylabogramem č. 43 ($A_3 = AI$) a po předchozím *l*, *r* bývá vyjadřován znakem č. 33 ($RA_3 = RAI$):
a₃-ka-sa-ma = *aik(h)smans* [ak. plur.] (srov. hom. αἰχμή),
e-ra₃-wo = *elaiwon* (srov. ἔλαιον) (vedle e-ra-wo).

e) Diftong *au* bývá na začátku slova psán znakem č. 85 (AU):
au-to-jo = *autojjo* (srov. αὐτός).

3. Souhlásky

a) V zásadě se nerozlišuje mezi neznělými, znělými a aspirovanými *okluzívami*; při transkripci se však používá v podstatě příslušné latinkou psané neznělé slabiky. Jedinou výjimku tvoří dentální řada D-, která má svou vlastní sérii. Platí tedy pravidlo, že okluzívy

<i>p, b, ph</i>	(labiály) se vyjadřují znaky	P-ové řady,
<i>t, th</i>	(tyto dvě dentály) se vyjadřují znaky	T-ové řady,
<i>d</i>	se vyjadřuje znaky	D-ové řady,
<i>k, g, kh</i>	(veláry) se vyjadřují znaky	K-ové řady,
<i>kw, g^w, k^wh</i>	(labioveláry) se vyjadřují znaky	Q-ové řady.

Příklady:

pa-te = *patēr* (srov. πατήρ),
pa-ka-na = *phasgana* [nom. plur.] (srov. hom. φάσγανον),
tu-ka-te = *thugatēr* (srov. θυγάτηρ),
-do-so-si = *dōsonsi* (srov. δώσουσι) [3. plur. ind. fut. akt.],
ka-ko = *khalkos* (srov. χαλκός),
ka-ra-we = *graiwes* nebo *grāw(w)es* [nom. plur.] (srov. γραιῦς),
qo-u-ko-ro = *g^woukoloι* [nom. plur.] (srov. βουκόλος),
a-pi-qo-ro = *amphik^woloι* [nom. plur.] (srov. ἀμφίπολος).

b) Totéž platí i o *afrikátách*, které bývají tradičně vyslovovány jako *ts*, *dz*, ale psány sylabogramy jediné Z-ové řady:

me-zo = *medzōs* < **megjōs* [nom. sing. m. f. n.] (srov. však ión. μέζων, -ov),
ka-zo-e = *katso(h)es* < **kakjoses* [nom. plur.] (srov. κακίους).

c) Likvidy *l* a *r* nejsou v grafice rozlišovány, nýbrž společně zachycovány v jediné R-ové řadě:

e-re-u-te-ro = *eleutheros* (srov. ἐλεύθερος).

d) Předpokládané mykénské *h*, vzniklé ze *s* na začátku nebo uvnitř slova před vokálem, je zvláště v Pylu zpravidla před následujícím *a* zachycováno znakem č. 25 ($A_2 = HA$); v Knóssu tu většinou stává základní sylabogram č. 8 (=A):

a_2 -te-ro (PY) = *hateron* < **sm-terom* [ak. sing. neut.] (srov. att. ἔτερος, dór. ἄτερος),

pa-we- a_2 (PY) = *pharweha* < **-esa* (srov. hom. φᾶρος) vedle

pa-we-a (KN) = *pharwe(h)a*.

4. Souhlásky v souhláskových skupinách

Pro transkripci souhláskových skupin platí často speciální pravidla:

a) Gemináty se píší jednoduchými znaky:

e-ra-pe-me-na = *errap(h)mena* < *(h)e(h)rap(h)menā* [nom. sing. fem., part. perf. med.-pas.] (srov. ἔρραμμένος od ῥάπτω).

b) Některé souhláskové skupiny se příležitostně vyjadřují „dubletními“ sylabogramy: č. 71 (DWE), 90 (DWO), 87 (TWE), 91 (TWO), 48 (NWA), 62 (PTE, pův. PJE), 76 ($RA_2 = RJA/LJA$), 68 ($RO_2 = RJO/LJO$):

pte-re-wa = *ptelewās* [gen. sing.] (srov. hom. πτελέη) vedle pe-te-re-wa,

a-ke-ti-ra $_2$ = *akestrjai?*, *askētrjai?* vedle

a-ke-ti-ri-ja = *akestria?*, *askētria?* (srov. ἀκέστρια).

Skupinou znaků TI- RA_2 se asi vyjadřuje monosylabické *-trja*, které bylo zřejmě jednoslabičnou kratší výslovnostní variantou dvojslabičného *-tria*.

c) Většinou však bývá i první element souhláskové skupiny vyjadřován samostatným sylabogramem, a to i za cenu vzniku tzv. „mrtvých“ vokálů, to znamená, že samohlásková složka prvního sylabogramu souhláskové skupiny neměla reálnou hodnotu. Volba „mrtvého“ vokálu byla určována zpravidla reálným vokálem následující slabiky (před vyslovovaným *w* se často psalo *u*; skupina *-wj-* se často psala jako *-wij-*):

a_3 -ka-sa-ma = *aikhsmans* [ak. plur.] (srov. hom. ἀίχημή),

ko-no-so = *Knōs(s)os* (srov. Κνωσ(σ)ός),

ka-ra-te-ra = *kratēra* [ak. sing.] (srov. κρατήρ),

tí-ri-po-de = *tripode* [nom. du.] (srov. τρίπο(υ)ς),

a-re-ku-tu-ru-wo = *Alektruōn* (srov. ἀλεκτρούων),

qi-ri-ja-to = *k^wriato* [3. sing. aor.] (srov. ἐπρίατο),

a-ra-ru-wo-a = *ararwo(h)a* [nom. plur. n., part. perf. akt.] (srov. hom. ἄρηρός),

te-tu-ko-wo-a = *tetukhwo(h)a* [nom. plur. n., part. perf. akt.] (srov. hom. τετευχώς),

o-da-ke-we-ta = *odakwenta* [nom. plur. n., adj. od ὀδοῦς] vedle o-da-ku-we-ta,

me-wi-jo = *mew(i)jōs* [nom. sing. m. f. n.] (srov. μείων, μείον) vedle me-u-jo.

Série	Ideogramy osob:	Knóssos	Pylos	Mykény	Théby
A-, B- C-, D-	muži, ženy zvířata: krávy, ovce, kozy, vepř, koně, jelení aj.	KN	PY	MY	
E-, F-, G-	zemědělské produkty: pšenice, ječmen, olivy, olej, fíky, víno, koření aj.	KN	PY	MY	
J-	kovy	Kn (Og)	PY		
K-	nádoby	KN	PY (Ta)	MY (Ue)	
L-	textilie: látky, vlna	KN	PY	MY (Oe)	TH (Of)
M-	(daňové odvody různého zboží)	KN	PY		
N-	len	KN	PY		
O-, P-, Q-	{víceméně nejasné ideogramy}	KN	PY	MY	TH
R-, S-	válečná zbroj: meče, oštěpy, šipy, krunýře, přilby, válečné vozy, vozová kola	KN	PY		
T-	výrobky řemesla: nádoby, nábytek, domácí potřeby aj. (smíšené ideogramy)	KN (K-)	PY	MY (Ue)	
U-	{bez ideogramů}	KN	PY	MY	TH
V-	{bez ideogramů}	KN	PY	MY	
W-	{popsané pečetní štítky}	KN	PY	MY	
X-	{nezařaditelné fragmenty}	KN	PY	MY	
Z-	{popsané střepy nádob}	KN	PY	MY	TH

Tab. 22. Hlavní série tabulek lineárního písma B (v hrubých rysech).

d) Pravidlo c) má důležitou výjimku: Hlásky *r*, *l*, *m*, *n*, *s* nebývají před následující souhláskou zachycovány (to platí i o hlásce *s*- na začátku slova); jen souhláskové skupiny *nw*, *sw*, *sm*, *mn* se dosti často zachycují v plném znění:

pa-we-a₂/pa-we-a = *pharwe(h)a* [nom. plur.] (srov. hom. φᾶρος),

ka-ke-u = *khalkeus* (srov. χαλκεύς),

a-pi-me-de = *Amphimēdēs* (srov. Ἀμφιμήδης),

e-ko-si = *ekhonsi* (srov. ἔχουσι),

ke-se-nu-wi-ja (nebo -ni-wi-) = *ksenwia* [nom. plur. neut.] (srov. hom. ξείνιος),

pe-ma = *sperma* (srov. σπέρμα),

wi-so-wo- = *wiswo-* (srov. hom. ἴσος),

do-so-mo = *dosmos* (srov. ark. ἀπυδοσμός),

de-mi-ni-jo = *demnion?* (srov. hom. δέμνια).

e) Příležitostně se objevují i jiné výjimky, které lze vyložit hlavně analogií:

wa-na-ka-te-ro = *wanakteros* (srov. hom. ᾠναξ) [analogicky podle wa-na-ka],

a-ra-ro-mo-te-me-na = *arar(h)motmenā* [nom. sing. fem., part. perf. med.-pas.] (srov. ἠρμοσμένη od ἠρμόπτω).

5. Souhláska na konci slova

Koncové souhlásky se zpravidla nepiší. Výjimečně se u sigmatických koncovek 3. deklinace *-k(t)s*, *-k^ws* může první hláska zachycovat s „mrtvým vokálem“, řídicím se podle kvality předchozího vokálu:

ka-ke-u = *khalkeus* (srov. χαλκεύς),

pa-te = *patēr* (srov. πατήρ),
 po-me = *poimēn* (srov. ποιμήν),
 wa-na-ka = *wanaks* < *-k(t)s (srov. hom. ἄναξ),
 a₃-ti-jo-qa = *Aithiok^ws* [nom. sing.] (srov. Αἰθίοψ) nebo -ok^wos [gen. sing.]
 - podobně i
 o-nu-ka, o-nu = *onuks* (srov. ὄνυξ),
 to-ra-ka, to-ra = *thor(r)āks*.

Jednoslabičná slova

Důležitá jednoslabičná slova se někdy „roztahují“ do dvou slabik: qa-o = *g^wōn* nebo *gwōns* ak. sg./pl. (srov. βούς).

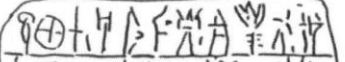
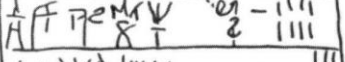

Ortografická pravidla mají obecně mykénskou platnost, uplatňovala se zhruba stejně ve všech palácových centrech.

Písenný systém řídící se těmito pravidly nebyl ovšem s to zachytit plně bohatství řeckých souhláskových skupin ani rozmanitost všech řeckých samohláskových a dvojhláskových odstínů, a tak jednotlivé výrazy z lineárních textů — jsou-li přepsány podle Ventrisova klíče — dovolují někdy větší počet možných interpretací. Dokonce bylo propočítáno, že např. výraz pa-te může být teoreticky — ve shodě s Ventrisovými ortografickými pravidly — přečten 2 352 způsoby. Prakticky je ovšem v řečtině možných jen několik málo různých čtení tohoto výrazu a mezi nimi pouze dvě zvláště důležitá: *patēr* „otec“ a *pantes* „všichni“. Podobně výraz ka-ko může znamenat *khalkos* „kov“ i *kakos* „špatný“, a to nejenom v 1. pádě jedn. čísla, nýbrž i v některých dalších pádech.

Ale ani v těchto případech není nebezpečí záměny slov příliš velké. Mnoho totiž záleží na textové souvislosti tabulek. Nacházíme-li např. na jedné tabulce vedle sebe tvary pa-te a ma-te, potom jde jistě o dvojici *patēr*, *mātēr*, „otec“, „matka“. A je-li na jiné tabulce seznam mužů uzavřen obratem to-so pa-te, pak je zcela na místě výklad *tosoi pantes* „tak mnozí všichni“, „tolik dohromady“. Nebo např. u lineárního výrazu A-re-ka-sa-da-ra jdou sice teoretické možnosti přepisu podle Ventrisových ortografických pravidel do milionů, ale řecké řešení je jenom jedno — vlastní jméno *Aleksandra*. Uvážíme-li zároveň, že se na téže tabulce vyskytuje ještě další typické řecké vlastní jméno te-o-do-ra = *Theodōra* a že je na ní dokonce i řecké slovo pro dceru tu-ka-te = *thugatēr*, lze pokládat všechna tato tři čtení za bezpečně zaručená.

Podobně lineární A-re-ku-tu-ru-wo e-te-wo-ke-re-we-i-jo znělo v mykénské výslovnosti jako *Alektruōn Etewoklewe/h/ios*, což přeloženo z řečtiny znamená „Kohout“, (syn) *Etewokleweův*“. Anebo slovní spojení ko-ka-ro a-pe-do-ke e-ra-wo to-so e-u-me-de-i nemůže představovat nic jiného než řeckou větu *Kōkalos ape(s)dōke elaiwon tos(s)on Eumēde/h/i*, tj. „Kókalos odevzdal tolik oleje Eumédovi“ (srov. tab. 23).

Takto se tedy i při slabičném písemném systému, který pro řečtinu málo vyhovuje, dá počítat s poměrně spolehlivou interpretací celé řady lineárních B textů a alespoň s globální klasifikací velké většiny z nich. Tato klasifikace byla v podstatě provedena E. L. Bennettem již začátkem 50. let a zakládá se na rozčlenění tabulek do sérií a subsérií podle věcných ideogramů v nich doložených (viz tab. 22 na str. 81).

	.1	ko-ka-ro , a-pe-do-ke , e-ra ₃ -wo , to-so
	.2	e-u-me-de-i OLE+WE 18
	.3	pa-ro , i-pe-se-wa , ka-ra-re-we 38
	.4	<i>vacat</i>

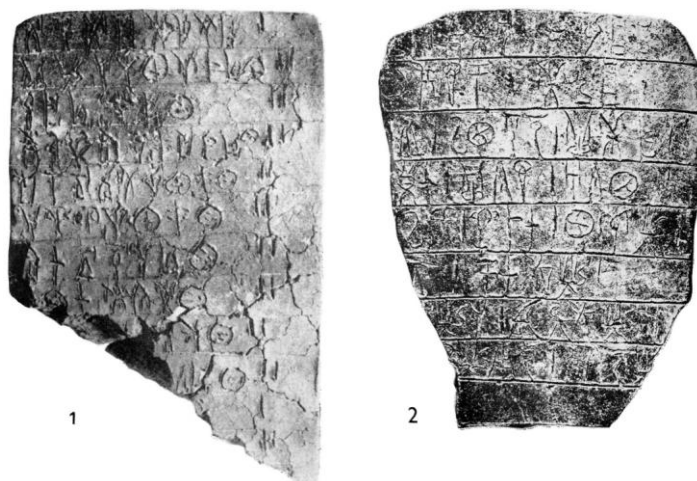
Tab. 23. Tabulka týkající se Euméda, Pylos, Cn 1184.

Jak je patrné, sylabář lineárního písma B odrážel nějakou starší lineární variantu, jejíž fonetický základ asi odpovídal nějakému jinému než indoevropskému jazyku. Řecká slova můžeme tedy v mykénských textech lineárního písma B identifikovat pouze na základě znalosti zmíněných ortografických pravidel. Při stanovení těchto pravidel³⁹ se vycházelo jednak ze vzájemného srovnávání mykénského grafického materiálu, jednak z grafické praxe uživatelů klasického písma kyperského, jímž se zachycovala až do 3. stol. př. n. l. kyperská řečtina a jež bylo posledním výhonkem tzv. kyperskomínójské větve egejských sylabických písem (tato větev se oddělila od lineárního písma A někdy ke konci 1. poloviny 2. tis. př. n. l.). Nynější podobu těchto ortografických pravidel je možno — bez přihlížení k některým shora zmíněným detailním zvláštnostem — shrnout závěrem do přiložené přehledné tabulky č. 24:

³⁹ Viz M. Ventris – J. Chadwick 1953.

po-me	<i>poimēn</i> (nom. sg.)	(-i- se nepíše)		
po-me-no	<i>poimenos</i> (gen. sg.)	(koncové souhlásky		
po-me-ne	<i>poimenei</i> (dat. sg.)	se nepíší)		
e-ke	<i>ekhei</i> (= ἔχει)			
tu-ka-te	<i>thugatēr</i>	(není rozdíl mezi znělými,		
pa-ka-na	<i>phasgana</i> (nom. pl.)	neznělými a		
qa-si-re-u	<i>g^wasileus</i> (= βασιλεύς)	aspirovanými)		
re-qo-me-no	<i>leik^womenoi</i> (= λειπόμενοι)	(není rozdíl		
qo-u-ko-ro	<i>g^woukoloī</i> (= βουκόλοι)	mezi <i>r</i> a <i>l</i>)		
-do-so-si	<i>dōsonsi</i> (jen D-ová řada se píše)			
a ₃ -ka-sa-ma	<i>aiksmans</i> ak. pl. (~ αἰχμή)	(určité hlásky v souhl. skupinách se vyjadřují „mrtvým“ vokálem)		
ti-ri-po-de	<i>tripode</i> (du.)	(jiné hlásky v souhl. skupinách, zvl.		
ka-ke-u	<i>khalkeus</i>	<i>r</i> , <i>l</i> , <i>m</i> , <i>n</i> , <i>s</i> , před jinou souhl. se nepíší)		
e-ko-si	<i>ekhonsi</i> (= ἔχουσι)			
pe-ma	<i>sperma</i>			
pa-te	<i>patēr</i> nebo <i>pantes</i>			
pa-te...ma-te-de	<i>patēr...mātēr de</i>	(PY An 607)		
to-so pa-te	<i>tos(s)oi pantes</i>	(KN B 1055)		
a-re-ka-sa-da-ra	<i>Aleksandrā</i>			
a-re-ku-tu-ru-wo	<i>Alektruōn</i>			
ko-ka-ro a-pe-do-ke e-ra ₃ -wo to-so e-u-me-de-i				
<i>Kōkalos ape(s)dōke elaiwon tos(s)on E(h)umēde(h)i</i> (PY Fr 1184)				
⊕ 𐀀	⊕ 𐀁	Λ 𐀂 𐀃	𐀄 𐀅 𐀆	𐀇 𐀈 𐀉
ka-ko	pa-ka-na	ti-ri-po	i-je-re-ja	qa-si-re-u
<i>khalkos</i>	<i>phasgana</i>	<i>tripōs</i>	(<i>h</i>) <i>ierejja</i>	<i>g^wasileus</i>
„bronz“	„meče“	„trojnožka“	„kněžka“	„místní úředník <i>g^w</i> .“
𐀊 𐀋	𐀌 ⊕ 𐀍	𐀎 𐀏	𐀐 𐀑 + 𐀒 𐀓	𐀔 𐀕
po-me	tu-ka-te	ko-wo	re-wo-to-ro-ko-wo	ko-wa
<i>poimēn</i>	<i>thugatēr</i>	<i>korwos</i>	<i>lewotrokhōwōi</i>	<i>korwā</i>
„pastýř“	„dcera“	„chlapec“	„lázeňské služky“	„dívka“

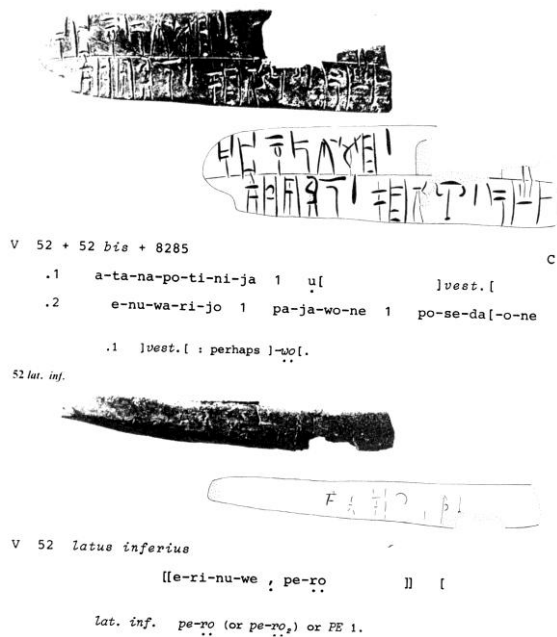
Tab. 24. Ventrisova ortografická pravidla v přehledu.

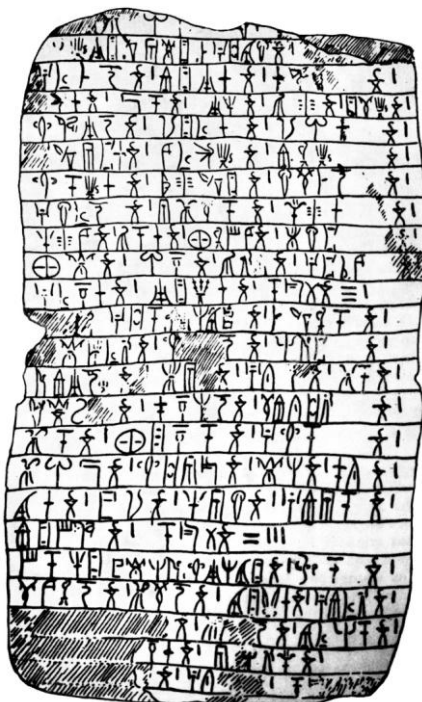
Tab. 25. Lineární písmo na hliněných tabulkách: 1 – tabulka z Mykén (1230 - 1200 př. Kr.);
2 – tabulka z Knóssu (1350? př. Kr.).

Tab. 26. Lineární písmo B na fragmentech váz: 1 – detail nádoby z Théb; 2 – nádoba z Tírynthu; 3 – nádoba z Mykén; 4 – nádoba z Eleusiny (vesměs 13. stol. př. Kr.)

Tab. 27. Knósská tabulka V 52 se jmény pěti božstev (COMIK I: 31, 1986) v dativu sing.: „Paní Athéně, Enuwaliovi = Aréovi, Paiáwónovi = Apollónovi, Poseidónovi, Erinyi“.

Tab. 28. Faksimile nejrozsáhlejší knósské tabulky s textem v lineárním písmě B